

Stephen King

O pisanju

Velikokrat me sprašujejo, ali mislim, da pisatelj leposlovja lahko kaj pridobi na tečajih in seminarjih kreativnega pisanja. Ljudje, ki to sprašujejo, mnogo prepogosto iščejo čarobno kroglo ali skrivno sestavino ali morda Dumbovo čarobno pero, vendar jih v učilnicah ali pisateljskih kolonijah ne moremo najti, ne glede na to, kako zapeljivi so prospekti. Sam sem do tečajev pisanja nezaupljiv, vendar nisem popolnoma proti.

V čudovitem tragikomičnem romanu T. Coraghessana Boyla *Vzhod je vzhod* je opisana pisateljska kolonija sredi gozda, ki se mi je zdela pravljичno popolna. Vsak udeleženec ima svojo lastno majhno kolibo, v kateri naj bi ob pisanju preživel dan. Točno opoldne natakara tem zelenim Hemingwayem in Catherjem iz glavne koče prinese pladenj s kosilom in ga položi na stopnice kolibe. Zelo tiho ga položi na verando, da ne zmoti ustvarjalne zamaknenosti stanovalca. Ena soba v vsaki kolibi je pisateljska soba. V drugi je postelja za vsestransko pomembno popoldansko spanje – ali, morda, za poživljajoč skok z enim od drugih udeležencev.

Zvečer se vsi udeleženci kolonije zberejo v koči za večerjo in opojen pogovor s praviimi pisatelji. Pozneje, ob prasketanju ognja v sprejemnici, ob vročem poobedku, pokovki in vinu, udeleženci na glas prebirajo in kritizirajo svoje zgodbe.

Bil sem popolnoma očaran nad takšnim okoljem za pisanje. Posebej všeč mi je bilo tisto o kosilu, ki ga pustijo na pragu tako tiho, kot miška pusti otroku pod blazino nekaj drobiža v zameno za zobek. Najbrž me tako pritegne zato, ker je tako daleč od moje lastne izkušnje, kjer je tok ustvarjanja lahko prekinjen vsak trenutek, pa naj bo to zaradi žene, ki mi sporoča, da se je zamašilo stranišče in ali bi ga poskusil popraviti, ali zaradi klica iz pisarne, s katerim me opozarjajo, da sem v neposredni nevarnosti, da spet zamočim zmenek pri zobozdravniku. Prepričan

sem, da ob takšnih priložnostih vsi pisatelji čutijo večinoma enako, ne glede na njihovo izkušnost in stopnjo uspeha: *O, Bog, ko bi vsaj imel prave razmere za pisanje, s pravimi, razumevajočimi ljudmi okrog sebe, potem bi gotovo napisal mojstrovino.*

V resnici sem ugotovil, da vsakodnevne običajne prekinitve in motnje ne prizadenejo kaj prida tekočega dela, ampak mu celo nekako pomagajo. Konec koncev biser nastane zaradi zrna peska, ki se vrine v ostrigo, in ne, ker bi se ostrige udeleževale tečajev o izdelovanju biserov. In bolj ko mi delo leži na duši – bolj ko je *moram* namesto *rad bi* – bolj problematično lahko postane. Resen problem s pisateljskimi delavnicami je, da *moram* postane pravilo. Saj nazadnje nisi prišel, da bi blodil samotno kot oblak in se prepušчал lepoti gozdov in mogočnosti gora. Pisal naj bi, za vraga, pa čeprav samo zato, da bodo tvoji kolegi imeli kaj kritizirati tam ob prekletem ognju v véliki koči. Čeprav je po drugi strani prav tako kot tvoje tekoče pisanje pomembno, da tvoj otrok pravočasno pride na košarkarski tabor.

Mimogrede še besedo o teh kritikah. Koliko so vredne? Oprostite, po mojih izkušnjah ne prav dosti. Večina spravlja v bes s svojo neopredeljivostjo. *Všech mi je razpoloženje v Petrovi zgodbi, na primer nekdo reče. Nekaj ima ... občutje, no, ne vem ... tako ljubeče, saj veste ... ne morem ga natančno opisati ...*

Druge takšne cvetke s pisateljskih seminarjev zajemajo: *stil se mi zdi nekako, saj veste; junakinja Polly je zelo stereotipna; všech mi je metaforika, ker lahko skoraj popolnoma razumem, kaj je mislil povedati.*

In namesto da bi v te blebetajoče idiote zmetali svoje pravkar popečene kolačke, vsi drugi, ki sedijo okrog ognja, ponavadi *kimajo* in *se smehljajo* in so videti *dostojanstveno razmišljajoči*. In veliko prepogosto tudi učitelji in priznani pisatelji *kimajo*, *se smehljajo* in so kot dostojanstveno razmišljajoči skupaj z njimi. Zdi se, da se le redkim udeležencem posveti, da če imaš občutek, ki ga ne moreš natančno opisati, si mogoče, ne vem, skoraj verjetno, tako čutim, na napačnem prekletem tečaju.

Neopredeljene kritike ne bodo pomagale, ko greš drugič skozi svoje pisanje, in so lahko boleče. Gotovo se nobena od gornjih pripomb ne dotakne jezika ali pripovednega toka; te pripombe so prazne in k tvojemu odlomku popolnoma ničesar ne prispevajo.

Prav tako te vsakodnevni kritiki prisilijo, da pišeš z vedno odprtimi vrati in po mojem to nekako izniči namen. Kaj pomaga, če ti natakhar neslišno prinese kosilo na verando in potem z enako prizadevno neslišnostjo po prstih odide, če pa svoje tekoče delo vsak večer na glas prebiraš (ali razdeliš fotokopije) skupini tako imenovanih pisateljev, ki ti govorijo, da jim je všech, kako obvladuješ ton in razpoloženje, vendar bi radi vedeli, ali je Dollyjina čepica, tista s kraguljčki, simbolična? Pritisk pojasnjevanja je vedno navzoč in veliko tvoje ustvarjalne energije gre, se mi zdi, v napačno smer. Kar naprej se sprašuješ o vrednosti svojega pisanja in njegovem namenu, medtem ko bi moral kot veter hitro pisati, da vržeš prvo različico rokopisa na papir, ko je oblika fosila še

jasna v tvoji glavi. Vse preveč tečajev pisanja pa naredi iz *Počakaj malo, razloži, kaj si s tem mislil* nekakšen lokalni zakon.

Pošteno moram priznati, da imam tukaj neki predsodek: eno izmed svojih redkih popolnih pisateljskih blokad sem trpel v zadnjem letniku univerze v Maini, ko sem se udeleževal ne enega, ampak dveh tečajev kreativnega pisanja (na enem sem srečal bodočo ženo, zato bi ga težko označil kot popolno izgubo). Večina mojih sošolcev v tistem semestru je pisala pesmi o seksualnem hrepenenju ali zgodbe, v katerih so se muhasti mladi možje, ki jih starši niso razumeli, pripravljali na odhod v Vietnam. Neka mlada ženska je veliko pisala o mesecu in svojem mesečnem ciklu; v teh pesmih se je *mesec* vedno pojavljal kot *mesc*. Ni znala pojasniti, zakaj mora biti tako, vendar smo vsi nekako čutili: oh, zvenelo je tako pesniško.

V razred sem prinašal napisane pesmi, v spalnici pa je ostajala moja umazana mala skrivnost: napol dokončan rokopis romana o najstniški tolpi, ki načrtuje rasni izgrede. Uporabila bi ga kot pretvezo, medtem ko bi razkrinkala dva ducata operacij pranja denarja in nezakonitega preprodajanja droge v mestu Harding, moji izmišljeni različici Detroita (nikoli nisem bil niti blizu Detroitu, vendar nisem dovolil, da bi me to ustavilo ali celo upočasnilo). Ta roman, *Meč v temi*, se mi je zdel zelo cenen v primerjavi s tistim, kar so skušali doseči moji sošolci, in domnevam, da zaradi tega nikoli nisem prinesel kakšnega odlomka v ocenjevanje. Dejstvo, da je bil prav tako boljši in na neki način resničnejši kot vse moje pesmi o seksualnem hrepenenju in poadolescentni agoniji, je stvari samo še poslabšalo. Rezultat je bilo štirimesečno obdobje, v katerem nisem mogel napisati skoraj ničesar. Namesto tega sem pil pivo, kadil Pall Malls, bral žepne izdaje Johna D. MacDonalda in popoldne gledal televizijske limonade.

Pisateljski tečaji in seminarji pa ponujajo vsaj eno korist, ki se je ne da zanikati: v njih je želja pisati prozo ali poezijo vzeta resno. Za ambiciozne pisatelje, na katere prijatelji in sorodniki gledajo s pomilovalno blagohotnostjo ("Raje še ne pusti službe!") je priljubljeno reklo, ponavadi pospremljeno z ostudnim pokroviteljskim režanjem), je to čudovito. Če nikjer drugje, je v pisateljskih delavnicah docela dopustno porabiti velike porcije časa v svojem malem sanjskem svetu. A kljub temu – ali res potrebuješ dovoljenje in prepuščnico, da greš tja? Ali potrebuješ papirnato značko z napisom PISATELJ, preden lahko verjameš, da to si? Srčno upam, da ne.

Še ena stvar v dobro tečajem pisanja ima opraviti z ženskami in moškimi, ki na njih učijo. V Ameriki je na tisoče nadarjenih pisateljev in le peščica od njih (mislim, da bi bila številka tako nizka kot pet odstotkov) lahko s pisanjem preživlja sebe in svojo družino. Vedno je na razpolago kakšna subvencija, ampak nikoli jih ni dovolj, da bi bile pošteno porazdeljene. In na državno podporo za pisatelje kar pozabite. Podpora za tobačno industrijo, seveda. Raziskovalne subvencije za preučevanje gibljivosti semenčic v nekonzervirani bikovi spermi, to tudi. Podpore za kreativno pisanje, nikoli. Z izjemo Normana

Rockwella in Roberta Frosta ni Amerika nikoli preveč cenila svojih ustvarjalcev; na splošno nas bolj zanimajo komemorativne plošče iz Franklinove kovnice in internetne voščilnice. In če vam to ni všeč, imate smolo, kajti tako pač je. Američane veliko bolj zanimajo televizijski kvizi kot kratka proza Raymonda Carverja.

Rešitev za veliko premalo plačanih kreativnih pisateljev je, da o tem, kar vedo, poučujejo druge. To je lahko prijetno in lepo je tudi, ko pisatelji začetniki lahko srečajo in poslušajo pisateljske veterane, ki so jih že dolgo občudovali. Prav tako je krasno, če ure kreativnega pisanja pripeljejo do poslovnih stikov. Svojega prvega agenta Mauricea Craina sem spoznal s pomočjo profesorja komparativistike v drugem letniku, Edwina M. Holmesa, znanega lokalnega pisca kratkih zgodb. Ko je prebral nekaj mojih zgodb, je vprašal Craina, če bi pregledal izbor mojega dela. Crain se je strinjal, vendar nikoli nisva imela kakšne posebne zveze – bil je v osemdesetih, bolan in je kmalu po najinem prvem dopisovanju umrl. Samo upam lahko, da ga ni ubil moj začetni sveženj zgodb.

Tečajev ali seminarjev pisanja ne potrebuješ nič bolj kot te ali one knjige o pisanju. Faulkner se je svoje obrti naučil, ko je delal na pošti v Oxfordu v Misisipiju. Drugi pisatelji so se osnov naučili, ko so služili v mornarici, delali v jeklnah ali sedeli v dostojnejših ameriških zaporih. Sam sem se najbolj dragocenih (in komercialnih) stvari za svoje življenjsko delo naučil, ko sem pral motelske rjuhe in gostinske prte v Novi Franklinovi pralnici v Bangorju. Najbolje se učiš, če veliko bereš in veliko pišeš in najvrednejše lekcije od vseh so tiste, do katerih prideš sam. In te lekcije se skoraj vedno zgodijo za zaprtimi vrati študijske sobe. Diskusije na urah kreativnega pisanja so pogosto lahko intelektualno poživljajoče in zelo zabavne, vendar prav tako pogosto zaidejo daleč stran od dejansko nepogrešljivih drobnih trikov pisateljskega posla.

Kljub temu še vedno mislim, da lahko končate v različici te gozdne kolonije iz knjige *Vzhod je vzhod*: s svojo kolibo med borovci, dopolnjeno z računalnikom, novimi disketami (kaj drugega je še tako slastno vznemirljivega za domišljijo kot škatla novih računalniških disket ali zavitek praznega papirja?), z ležiščem v drugi sobi za popoldanski počitek in postrežnico, ki se po prstih vzpne na verando, vam pusti kosilo in po prstih odide. To bi bilo v redu, se mi zdi. Če imate možnost sodelovati pri takšni kupčiji, bi vam rekel, da jo nemudoma izkoristite. Morda se ne boste ravno naučili *Čudežnih skrivnosti pisanja* (saj jih ni – kakšna škoda, a ne?), ampak gotovo se boste odlično zabavali in dobri zabavi sem vedno naklonjen.

Izbrala in prevedla Katarina Mahnič